

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У 2024–2025 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Завданнями дошкільної освіти, що вказані в Законі України «Про дошкільну освіту», у період воєнного стану є:

- збереження життя, зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини;
- виховання в дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення й довкілля;
- формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду;
- виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту;
- здійснення соціально-педагогічного патронату сім'ї.

Пріоритетними напрямками діяльності закладу дошкільної освіти (далі – ЗДО) на 2024–2025 навчальний рік залишаються ті, що визначені в 2023–2024 навчальному році:

1. Формування та підтримка безпечного освітнього простору.
2. Організація освітнього процесу в різних форматах і подолання освітніх утрат.
3. Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з особливими освітніми потребами.
4. Партнерство у співпраці з батьками або законними представниками дітей.
5. Організаційно-методична підтримка керівників і педагогів ЗДО.
6. Організація в нових умовах атестації педагогічних працівників.
7. Організація харчування в ЗДО.

Забезпечення доступності якісного дошкільного розвитку для всіх дітей визначено цілями сталого розвитку до 2030 року.

Нормативно-правове забезпечення діяльності ЗДО в умовах воєнного стану

Міністерством освіти і науки України впродовж періоду дії воєнного стану (2022–2024 рр.) надіслано низку **рекомендаційно-роз'яснювальних листів** з метою координації діяльності у сфері дошкільної освіти, на основі яких військово-цивільні адміністрації та засновники вирішують питання залежно від обставин: <http://surl.li/igani>

Верховна Рада України на пленарному засіданні 06 червня 2024 року ухвалила **Закон України «Про дошкільну освіту» (реєстр. № 8030)** з метою вдосконалення функціонування системи дошкільної освіти через урахування набутого за роки незалежності інституційного досвіду, забезпечення рівного та безбар'єрного доступу кожного українця до якісної дошкільної освіти, упровадження альтернативних механізмів фінансування дошкільної освіти, охоплення дошкільною освітою і додатковою увагою держави дітей від самого народження, реалізація ідеї автономії ЗДО й академічної свободи педагога, розвитку ЗДО всіх форм власності та інших суб'єктів освітньої діяльності, підвищення якості дошкільної освіти. Рекомендуємо вебінар **«Опановуємо новий закон про дошкільну освіту: ключові зміни та нововведення»** (<http://surl.li/nlminw>) (спікер – Ніна Омеляненко, експерт із питань освіти, голова правління Асоціації працівників дошкільної освіти).

З метою створення умов для відновлення якісного та безпечного освітнього процесу в умовах воєнного стану прийнято [Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану»](#) від 15 березня 2022 року № 2126-IX (<http://surl.li/irnhec>). Державні гарантії педагогічним і науково-педагогічним працівникам визначає нова стаття 57¹ Закону України «Про освіту».

Затверджено методичні рекомендації щодо зарахування, переведення та відрахування вихованців державних (комунальних) закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану ([наказ МОНУ від 15 листопада 2023 року № 1397](#), <http://surl.li/wusewz>). Документ містить також інформацію про використання укриттів у державних (комунальних) ЗДО.

У вересні 2023 року Уряд України схвалив декілька важливих змін у дошкільній освіті: вихованці, які вимушено змінили місце проживання / перебування та залишили попереднє місце здобуття освіти внаслідок повномасштабного вторгнення, за заявою одного з батьків або законного представника дитини (на період їхньої відсутності) можуть бути переведені до складу різновікової групи ЗДО. Водночас місця в ЗДО для тимчасово відсутніх вихованців зберігаються; на вивільнені місця у групах, які функціонують згідно з кількістю переведених дітей до складу різновікової групи, дошкільнят зараховуватимуть почергово; у разі повернення дитини (вихованця) до задекларованого / зареєстрованого місця проживання за заявою одного з батьків (законного представника дитини) її переведуть з окремої різновікової групи до групи відповідно до її віку; затверджено, що відтепер під час освітнього процесу доступ до укриттів у державних (комунальних) ЗДО матимуть лише учасники освітнього процесу ([постанова КМУ від 26 вересня 2023 року № 1022 «Про внесення змін до Положення про заклад дошкільної освіти»](#), <http://surl.li/wusewz>).

Відповідно до «Положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України [від 09 вересня 2022 року № 805](#) (<http://surl.li/eypnvt>), та інших чинних нормативних документів розроблено інформаційний poradnik «Атестація педагогічних працівників» (<http://surl.li/uozjl>), що структуровано за окремими напрямками організації атестаційного процесу: загальна інформація про підготовку до атестації, атестація окремих категорій педагогічних працівників, робота атестаційних комісій, документаційний супровід атестаційного процесу, оскарження рішень атестаційних комісій. Видання містить практичні кейси, де розміщено відповіді на актуальні питання щодо підготовки та проведення атестації.

Програмно-методичне забезпечення освітнього процесу в ЗДО

Базовий компонент дошкільної освіти (2021) як Державний стандарт дошкільної освіти є актуальним наступні 10 років. Цей документ утворює сучасну політику держави в галузі дошкільної освіти. ЗДО мають відповідати його вимогам і під час дії воєнного стану.

З метою забезпечення здобуття дошкільної освіти дітьми раннього й дошкільного віку, упровадження в освітній процес оновленого стандарту Міністерством освіти і науки України розроблено **Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (2021)**.

З професійними стандартами «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти», «Вихователь закладу дошкільної освіти» та методичними рекомендаціями можна ознайомитися за покликанням: <http://surl.li/igdgy> для планування професійного розвитку й підвищення кваліфікації, самооцінювання професійної діяльності, визначення переліку трудових функцій, загальних і професійних компетентностей вихователя та керівника (директора) ЗДО.

Важливою складовою програмно-методичного забезпечення освітнього процесу в ЗДО є оновлення та укладання **освітніх комплексних, парціальних програм розвитку дітей раннього та дошкільного віку.**

Педагогічні колективи ЗДО повноважні самостійно визначати, які з чинних комплексних програм обрати для якісної реалізації змісту Базового компонента дошкільної освіти з огляду на запити батьків, власні можливості та попередні результати. Вибір може робити не лише колектив, а й особисто педагог. Проте педагогічною радою затверджується кожний особистий вибір. Зазначимо, що в освітній процес закладу дошкільної освіти може бути впроваджено декілька комплексних освітніх та парціальних програм.

Для якісного й усвідомленого вибору серед програм, що мають гриф МОНУ, команда Українського інституту розвитку освіти створила **опис комплексних і парціальних освітніх програм навчання та виховання.** Цей перелік постійно оновлюється за результатами розгляду матеріалів науково-методичною експертизою рукописів, поданих на засідання комісії з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України з урахуванням терміну дії грифів.

Інформуємо, що на виконання наказу МОНУ від **16 травня 2024 року № 708** (зі змінами, наказ МОНУ від 30 травня 2024 року № 779) комплексній освітній програмі **«Впевнений старт»** для дітей старшого дошкільного віку надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (<http://surl.li/kjyldj>).

Рішенням експертної комісії зі спеціальної педагогіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» (протокол від 07 лютого 2024 року № 1) **програмі розвитку дітей раннього та дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями** (<http://surl.li/jvommk>).

Організація освітньої діяльності в ЗДО в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану одним з актуальних питань є організація освітнього процесу дітей раннього та дошкільного віку: в очній, дистанційній або змішаній формах залежно від можливостей фонду захисних споруд у закладах освіти.

Ураховуючи провідне значення ігрової діяльності для особистісного зростання дитини, у руховий режим ЗДО доречно впроваджувати елементи методики «Навчання в русі», що сприяє запобіганню психологічній і фізичній втомлюваності, профілактиці захворювань та зміцненню здоров'я дитини, подоланню освітніх утрат. Щоб стати фасилітатором гри, потрібні практика й сміливість. Фасилітатори повинні розуміти важливість гри в дошкільному віці, відчувати натхнення та можливість організувати ігрову діяльність з дітьми, орієнтуючись на процес, а не на результат; бути дизайнером,

моделювати ігрову діяльність з дітьми, а не давати готові рішення. Така взаємодія має бути прикладом і слугувати основою для наслідування та інновацій.

Пропонуємо для перегляду всеукраїнський марафон [«Фасилітація гри: сучасний вектор»](https://surl.li/nitsm) (<https://surl.li/nitsm>), який проводився в межах проекту «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», що реалізується Всеукраїнською громадською організацією ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» (<http://surl.li/mxppza>), СПІЛЬНО – програми Дитячого фонду ООН UNICEF Ukraine (<http://surl.li/byipxm>), за інформаційної підтримки [Міністерства освіти і науки України](#) (<http://surl.li/scsqhh>) та ДУ «Український інститут розвитку освіти».

Особливості очної, дистанційної, змішаної форм здобуття освіти та освітнього середовища описано в інструктивно-методичних рекомендаціях щодо організації дошкільної освіти у 2023–2024 н. р., що розміщено на сайті МОІППО (<http://surl.li/bvwhwk>)

Звертаємо увагу, що педагоги ЗДО мають право обирати програми, рекомендовані Міністерством освіти і науки України (лист МОНУ від 14 серпня 2023 року № 1/12038-23 (<https://goo.gl/17YmaJ>)), згідно з «Переліком навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2023–2024 н. р.».

Під час організації освітнього процесу в *очному або змішаному форматі* слід забезпечити безумовне переривання освітнього процесу, що здійснюється в приміщенні закладу освіти, у разі включення сигналу «Повітряна тривога», інших сигналів оповіщення. Вихованці та працівники повинні пройти до споруд цивільного захисту й перебувати в них до скасування тривоги, за можливості продовжуючи освітній процес в укритті, а після відбою тривоги – повернутися до приміщення закладу освіти, скорегувавши за потреби освітній процес.

Освітню взаємодію з дітьми варто реалізовувати з урахуванням надолуження освітніх утрат.

Рекомендуємо:

- спланувати комплекс заходів на підтримку дітей дошкільного віку, які мають освітні втрати через обставини, викликані дією правового режиму воєнного стану, для їхньої інтеграції та адаптації до освітнього процесу в ЗДО відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (2021);
- надавати психологічну допомогу учасникам освітнього процесу;
- опрацювати програми щодо підтримки педагогів ЗДО та розвитку їхньої професійної кваліфікації в розробленні стратегії надолуження знань;
- переглянути освітній серіал про організацію якісного освітнього середовища за методикою ECERS-3 для вихователів та освітян дошкільця, що репрезентували ЮНІСЕФ, Міністерство освіти і науки України (<http://surl.li/vsfntm>).

Поради для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми батьками – в інструктивно-методичних рекомендаціях щодо організації дошкільної освіти у 2023–2024 н. р., що розміщено на сайті МОІППО (<http://surl.li/bvwhwk>)

Звертаємо увагу, що відповідно до [Порядку організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти](http://surl.li/ndqsqb) (<http://surl.li/ndqsqb>) (пункт 8) у разі утворення інклюзивної групи вводять посаду асистента вихователя, який забезпечує особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу, бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку, адаптує навчальні матеріали з урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП.

Посаду асистента вихователя інклюзивної групи ЗДО вводять з розрахунку однієї штатної одиниці на одну інклюзивну групу. Педагогічне навантаження становить 36 годин на тиждень, що відповідає тарифній ставці. Асистент вихователя – це педагогічний працівник, якого призначає на посаду керівник закладу освіти. Він виконує обов'язки згідно з посадовою інструкцією.

В умовах *дистанційного та змішаного навчання* дітей з ООП асистент вихователя відіграє важливу роль, оскільки здійснює зв'язок між вихователем, батьками й керівництвом закладу: допомагає максимально ефективно залучити дитину до освітнього процесу, надає рекомендації батькам, як створити вдома якісне освітнє середовище, підтримати дитину, виконати завдання; здійснює підготовку та адаптацію навчальних матеріалів, індивідуальних завдань для дистанційного навчання дітей з ООП; асистує вихователю під час проведення дистанційних занять тощо. Тому неприпустимо примусово звільняти асистентів вихователів, скорочувати їхні посади у зв'язку з функціонуванням інклюзивних груп у дистанційному або змішаному форматах.

Водночас асистент дитини не є педагогічним працівником і його не призначає на посаду керівник закладу освіти. Він супроводжує дитину та не втручається в освітній процес, є повноцінним членом команди психолого-педагогічного супроводу. За умови проходження спеціальної підготовки, що підтверджена документально, асистент дитини лише допускається до освітнього процесу на основі укладання відповідного договору між закладом, асистентом та за згодою і письмовою заявою батьків.

Асистентом дитини може бути один із батьків (інший законний представник) здобувача освіти, уповноважена ними особа або соціальний робітник, який надає соціальну послугу супроводу під час інклюзивного навчання.

На сьогодні ключовою проблемою є недостатньо інклюзивне та безбар'єрне освітнє середовище, нерівний доступ до якісного інклюзивного навчання в територіальних громадах, низький рівень сприйняття суспільством багатоманітності людини. 07 червня 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив [Національну стратегію розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року](#) (далі – Національна стратегія) та затвердив операційний план заходів з її впровадження у 2024 – 2026 роках.

Мета Національної стратегії – створити умови для доступу до якісної освіти кожного здобувача відповідно до його індивідуальних потреб та можливостей.

Засади організації ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу, батькам з метою забезпечення якості дошкільної освіти в умовах воєнного стану викладено в інструктивно-методичних рекомендаціях щодо організації дошкільної освіти у 2023–2024 н. р. на сайті МОІППО (<http://surl.li/bvwhwk>).

Радимо батькам й опікунам переглянути освітній серіал про організацію якісного освітнього середовища за методикою ECERS-3, що репрезентували ЮНІСЕФ та

Міністерство освіти і науки України (<http://surl.li/vsfntm>). Серіал допоможе сформулювати орієнтири для оцінювання щоденного життя в ЗДО, краще зрозуміти процес адаптації дитини до нових умов перебування та важливість встановлення хороших стосунків між вихователями, дітьми, батьками.

Рекомендуємо корисні ресурси для учасників освітнього процесу:

<http://surl.li/bvwhwk>

<p><u>Здійснюємо моніторинг освітніх досягнень дитини старшого дошкільного віку</u></p>		
<p><u>Як пояснити своїй дитині небезпеку предметів так, щоб вона зрозуміла (Світлана Ройз)</u></p>		
<p><u>Чим зайняти дітей в укритті: сім дієвих форм роботи (науково-методичний журнал «Практика управління закладом дошкільної освіти» № 9, 2023)</u></p>		
<p><u>Книжкова полиця на сайті ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»</u></p>		
<p><u>Слова допомагають</u></p>		

Закрита педагогічна спільнота у фейсбуці «Дошкотярики Миколаївщини» та сайт «Дошкільна освіта Миколаївщини»

В умовах воєнного стану найбільшої актуальності набувають сервіси та інструменти комунікації в онлайн-режимі між педагогами, практиками, науковцями, що допомагають навчатися, розвиватися, установлювати швидкий обмін інформацією, перебуваючи в різних куточках світу.

У доповнення до звичних форматів підвищення кваліфікації педагога все частіше стають учасниками різноманітних професійних онлайн-груп. У соціальній мережі «Фейсбук» функціонує обласна закрита спільнота для професійного спілкування, миттєвого обміну актуальною інформацією та досвідом [«Дошкотярики Миколаївщини»](#). Сьогодні група налічує більше ніж 1 928 учасників. На сторінці в режимі реального часу розміщуються важливі для фахівців дошкільної освіти матеріали МОНУ, МОППО. Пропонуємо всім педагогам-дошкільникам долучитися до її роботи.

У 2024 році персональний вебресурс викладача МОППО Олійник Лії Миколаївни [«Навчання для майбутнього. Навчання, виховання, розвиток педагогів,](#)

[дітей, батьків»](#) продовжив функціонувати як віртуальна вчительська. На сьогодні у блозі 552 публікації з обміну досвідом слухачів груп підвищення кваліфікації МОППО під керівництвом Олійник Л. М. Матеріалами користуються педагоги зі всієї України та поза її межами. Його ефективність та популярність відзначено аналітичними службами Google. Співавторами методичних і дидактичних матеріалів блогу є 314 педагогів Миколаївщини. На період воєнного стану інформацію для педагогів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових

класів розміщено на загальноінститутському ресурсі [«Переможний вісник»](#).

Діє вебресурс кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОППО [«Дошкільна освіта Миколаївщини»](#), на якому систематично оновлюється актуальна інформація щодо розвитку дошкільної освіти; містяться нормативні документи, що регламентують діяльність ЗДО, активні покликання та перелік навчально-методичного забезпечення; висвітлюється інноваційна

діяльність, заходи кафедри; надаються поради зі створення безпечного освітнього середовища. Рекомендуємо педагогам Миколаївщини відвідувати сайт, щоб бути обізнаними з питань розвитку дошкільної освіти.

В умовах воєнного стану всі ми, педагоги галузі дошкільної освіти, продовжуємо вчитися жити в цих нових умовах: хтось – здобувати освіту, а хтось – працювати.

Невпинно віримо, що 2024–2025 навчальний рік стане переможним та сприятливим для розв'язання завдань, що стоять перед педагогічними працівниками дошкільної освіти Миколаївщини.